

Elizabeth Hawley (1923-2018)

Gerespecteerd, geliefd en gevreesd

Eigenzinnig, geestig, scherp, bloedfanatiek in haar werk en iemand die zelfs de sterkste en beroemdste klimmers ter wereld nerveus kon maken. De Amerikaanse journaliste Elizabeth Hawley woonde bijna zestig jaar in Kathmandu en overleed er begin dit jaar op 94-jarige leeftijd. Hawley was beroemd in de klimwereld vanwege het archief dat ze bijhield: de Himalayan Database bevat informatie over alle expedities in Nepal sinds 1905. Ze werd zowel gerespecteerd als gevreesd. “Ze was de beste mentor die ik me had kunnen wensen, maar wat was ik bang voor haar!”, aldus collega Kunda Dixit.

Tekst Roanne van Voorst Beeld Pim Horvers

Het is enkele uren na haar dood. Voor het kleine gebouw van de Himalayan Trust in Kathmandu, de Nepalese tak van een non-profit organisatie die grotendeels werd gerund door Hawley, is een condoleanceregister opgesteld. Een vergrote foto van Hawley is versierd met Afrikaantjes: de bloem die in Nepal wordt ingezet bij belangrijke gebeurtenissen. In een register schrijven sherpa's en andere bekenden een laatste woord van eer en dank: *Om Mani Padme Hum*, schrijft een oude Nepalese man, met een donsjas aan en een muts op zijn hoofd. “U verdient uw rust”, schrijft een ander, “maar wat zullen we u en uw werk missen.”

Uitermate kritisch

Elizabeth Hawley was geliefd, gevreesd en gerespecteerd in Nepal. Geliefd, omdat ze volgens vrienden en collega's even geestig was als intelligent. Gevreesd, omdat ze de Himalayan Database beheerde en daarvoor alle klimmers aan de tand voelde die beweerden de Mount Everest of andere bekende bergen in Nepal te hebben beklommen. En omdat ze uitermate kritisch en uitgesproken kon zijn – over het gedrag van collega's of andere mensen, over het land waarin ze woonde, of tegenover de mensen die ze interviewde. Maar bovenal werd ze gerespecteerd, omdat ze middels haar uitgebreide archief belangrijke informatie over expedities verzamelde en beschikbaar maakte voor een breed publiek. “Ze zette met haar werk Nepal op de kaart”, zegt Dr. Mingma Norbu Sherpa, de voorzitter van de Himalayan Trust. “Ze heeft enorm veel betekend voor de alpiene wereld en voor ons.”

Huisgenoot

Samen met zijn collega's ontvangt de voorzitter de binnen-druppelende bezoekers – klimmers en andere Nepalezen die juist hebben gehoord dat Hawley is overleden. Ze serveren

zoete melkthee en wisselen herinneringen uit. De sfeer is bedrukt. Voor de Himalayan Trust-medewerkers was Hawley meer dan een collega: ze was een huisgenoot. In een kleine woning en een aangelegen studeerkamer at, sliep en werkte ze aan haar database of voerde ze taken voor de Trust uit.

Baween Raj Tandukar werkte ruim dertig jaar met haar samen. Hij glimlacht als hij over haar spreekt. “Elke ochtend kwam ik rond acht uur binnen, en altijd zat zij al achter haar bureau. Keurig aangekleed, kaarsrecht, hard aan het werk. Ze sloeg geen dag over, kwam nooit te laat. Vergeleken met haar voelde ik me vaak maar lui.”

“Ik vond haar altijd een beetje eng, was steeds op mijn hoede voor een uitbrander”, geeft een andere collega toe. Ze wijst op het bureau, waaraan Hawley werkte. Steevast gekleed in een rok en een blouse, soms in een broekpak. Nepali sprak ze niet, en ze deed ook geen moeite het te leren. Collega's en medewerkers sprak ze in het Engels aan en ze reageerde geërgerd als een collega een taalfout maakte. “Dan voelde ik me onder haar ogen verschrompelen. Maar een hekel had ik niet aan haar. Daarvoor was ze te goed in haar werk. Zo precies als zij werkte, daar kunnen veel journalisten nog wat van leren.” Dat beaamt Kunda Dixit, de uitgever van de *Nepali Times* die in de jaren tachtig door Hawley als vervangend journalist werd ingehuurd als zij op vakantie ging. Hij was 27 toen hij voor haar begon te werken. “Achteraf bezien was ze de beste mentor die ik me kon wensen. Maar in die tijd dreef ze me regelmatig tot wanhoop. Ze kon keihard tegen me zijn. Als ik een deadline miste of iets niet had gedubbelcheckt, deed ze geen enkele poging om haar kwaadheid te verhullen. Ik was oprecht bang voor haar. Pas nu, achteraf, zie ik dat ze me door die strengheid heeft gemaakt tot de journalist die ik nu ben.”

De naam van Elizabeth Hawley in afrikaantjes op de plaats van de boeddhistische afscheidsceremonie.

Het bureau waaraan Hawley bijna zestig jaar werkte.

Wie was Elizabeth Hawley?

De Amerikaanse journaliste Elizabeth (Liz) Hawley (1923-2018) wijdde haar leven aan het bijhouden van de door haar en Richard Salisbury opgerichte Himalayan Database, een enorm archief met informatie over expedities naar meer dan 450 belangrijke bergtoppen in Nepal. Hoewel dit geen officiële data zijn, wordt het door alpinisten wereldwijd gerespecteerd. Hawley had bijnamen als de Sherlock Holmes van het Nepalees alpinisme, en de Kroniekschrijver van de Himalaya. Zij werkte naast haar werk voor de database, mee in de Nepalese branche van de door Sir Edmund Hillary opgerichte NGO Himalayan Trust; een organisatie die zich bezighoudt met ontwikkelingshulp en noodhulp na rampen.

- 1923 Geboren in Chicago.
- 1946 Studeert af aan de Universiteit van Michigan.
- 1960 Werkzaam voor Reuters in Nepal, rapporteert over de eerste geslaagde Amerikaanse expeditie naar Mount Everest (1963).
- 1991 Database wordt gedigitaliseerd.
- 2017 Database wordt gratis toegankelijk via himalayandatabase.com.
- 2018 Elizabeth Hawley overlijdt in Kathmandu.

Prijzen en eervolle vermeldingen

- 1998 King Albert Memorial Foundation Award, voor geleverde diensten aan de alpiene wereld.
- 2003 Queen's Service Medaille van de Nieuw-Zeelandse overheid, voor Hawleys werk in de Nepalese branche van de Himalayan Trust en voor haar diensten als ereconsul van Nieuw-Zeeland.
- 2003 Sagarmatha National Award (Nepal), voor het promoten van alpinisme en actief toerisme in Nepal.
- 2014 Peak Hawley wordt naar haar vernoemd, in Noord-West Nepal aan de grens met Tibet.

Boeken en films

- McDonald, Bernadette (2005), *I'll call you in Kathmandu*. The Mountaineers Books, Seattle WA.
- Hawley, Elizabeth; Salisbury, Richard (2011). *The Himalaya by the Numbers, A Statistical Analysis of Mountaineering in the Nepal Himalaya* (pdf). Kathmandu: Vajra Publications.
- McDonald, Bernadette (2012). *Keeper of the Mountains*. Rocky Mountain Books, Canada; verfilmd in 2013.

Dankbaar

Nadat ze in de jaren vijftig voor Reuters in Nepal begon te werken en een archief bij begon te houden van expedities, wilde ze niet meer terug naar de Verenigde Staten. Niet per se omdat ze nu zo van Nepal was gaan houden, maar omdat ze zich verantwoordelijk voelde voor de database. "Klimmers interviewen was haar taak geworden", zegt Tandukar, haar collega bij de Himalayan Trust. "En die kon ze nu eenmaal alleen maar hier uitvoeren." Maar Hawley sprak zich regelmatig kritisch uit over de corruptie in Nepal, het afval op straat, de ongeorganiseerde manier van werken van haar collega's. "Dat deed ze zelfs tegen de ambassadeur, of andere hooggeplaatste Nepalezen", zegt collega-journalist Dixit grinnikend. "Dat zouden andere journalisten hier toch echt niet snel durven, die zijn veel indirecter en beleefder."

En toch wilde ze er ook niet weg, nadat ze haar werk al lang had neergelegd. "Twee dagen voor haar dood voelde ze zich zwak en moe, dacht ze dat ze gauw zou sterven", vertelt Dawa Kesi Sherpa, de zuster die haar de laatste zes jaar van haar leven verzorgde en bij haar was op het moment van overlijden. "Ze belde artsen en andere mensen om ze te bedanken: Billi, oude collega's. Ze bedankte mij ook, terwijl ze anders vaak op me mopperde. En toen zei ze iets wat ik niet direct begreep. 'I want to leave', verstond ik – ik nam aan dat ze bedoelde dat ze naar de Verenigde Staten wilde, om begraven te worden. 'Wilt u vervoerd worden naar huis?', vroeg ik. Maar nee, zei ze pinnig: 'I want to L-I-V-E; live!' Ze wilde blijven leven." Maar voortleven doet miss Hawley alleen nog in die 'belachelijke' Hawley Peak, en vooral in de Himalayan Database. ◀

vakantie in Kirgizië, nadat ze hoorde dat Hawley in het ziekenhuis was opgenomen. Ze kwam net te laat aan om nog afscheid te kunnen nemen. Haar telefoon licht constant op: telefoontjes en berichtjes van bekenden uit Kathmandu, mensen die willen weten waar en wanneer de boeddhistische afscheidsceremonie zal plaatsvinden. "Ik verwachtte dat ze het verdrietig zou vinden dat ik het archief voortaan zou bijhouden, omdat ze duidelijk zo'n passie had voor het werk. Maar ze keek me verbijsterd aan: 'Hoe kun je nu in vredesnaam passie voelen voor een database?', vroeg ze nijdig. 'Ik heb geen passies. Ik doe mijn werk omdat ik deze taak nu eenmaal begonnen ben, en dus wil ik hem afmaken. En nu ik dat niet meer kan, moet jij het dus doen.'"

Eigenlijk had ze kunnen weten dat ze zo'n onderkoeld antwoord op haar vraag zou krijgen, zegt Bierling. Miss Hawley deed dingen niet uit plezier of voorkeur, maar omdat ze nu eenmaal ooit had besloten dat ze ze op een bepaalde manier zou doen. En dus sprak ze uitsluitend Engels in Nepal, maakte een kok dagelijks een Westerse maaltijd voor haar klaar, at ze sinds haar eerste levensjaar elke ochtend een geprakte banaan als ontbijt en werkte ze ijverig aan de database. Voor de status of bekendheid deed ze haar werk ook al niet. Dat er in 2014 een Nepalese berg naar haar vernoemd werd, vond ze belachelijk. "Bergen horen geen namen van mensen te dragen", meende ze, en trouwens, zij deed gewoon haar werk – wat was daar nu zo eervol aan?

Foto boven Op een versierde vrachtwagen wordt Elizabeth Hawley van haar huis vervoerd naar de plaats van haar crematie. Foto onder Altaar voor Miss Hawley bij haar woonhuis.

van een expeditie waren teruggekeerd. "Ze weigerde interviews telefonisch af te nemen. Ze wilde de gezichtsuitdrukkingen kunnen zien, hun lichaamstaal. Voelen of hun verhaal klopte. En dan begon ze, halverwege een uitgesproken zin van een klimmer, vragen te stellen: "Je zegt dat je rond elf uur in het basiskamp was? Wat betekent dat, 'rond elf'? Is dat tien voor elf, vijf voor elf, precies elf uur? En hoezo, je zag '5 of 6 andere klimmers'? Waren het er nou 5 of 6? Mag ik foto's zien, die je hebt genomen?"

Onderkoeld

Twee jaar voor haar dood droeg Hawley de meeste werktaken over aan een aantal assistenten, die haar al langere tijd hielpen bij het afnemen van de interviews. Maar ze hield een dikke vinger in de pap. "De eerste keren dat ik interviews ging doen, kwam ik terug met enorm veel informatie, maar het was nooit genoeg naar haar standaard", verzucht Billi Bierling. De journaliste en alpiniste werd in 2002 zelf door Hawley ondervraagd voor ze begon aan de beklimming van de Baruntse. Ze was zo van haar onder de indruk, dat ze in 2004 besloot haar als vrijwilliger te gaan helpen. Veertien jaar later doet ze dat nog en beheert ze de database, inmiddels ondersteund door een team van drie mede-interviewers. "Dan moest ik terug van Miss Hawley, de klimmers om méér details vragen. Of ik kreeg de wind van voren omdat ik mijn haar niet netjes had geborsteld voor een interview. 'Ga je zó aan het werk?', vroeg ze dan, met een gezicht waar de afkeuring van afdroop."

De laatste twee jaar bezocht Bierling de oude mevrouw Hawley dagelijks. "Soms vond ik het best zwaar om haar vele gefoeter aan te horen, maar ik bewonderde haar ook om de accuraatheid waarmee ze altijd had gewerkt en moest vaak lachen om die karakteristieke directheid van haar." Hun werkrelatie transformeerde, langzaam maar zeker, in een bijzondere vriendschap. Bierling was een van de weinige werkelijke vrienden van Hawley. Elizabeth Hawley had geen geliefde, geen kinderen, en behalve Bierling en enkele andere collega's, geen andere mensen die ze graag dichtbij zich had. Haar meeste tijd spendeerde ze aan haar werk. En zelfs daar hechtte ze zich niet werkelijk aan.

"Toen ze gezondheidsklachten kreeg en het werk overdroeg aan mij, vroeg ik haar of ze het moeilijk vond om de database los te laten", vertelt Bierling in de binnentuin van een hotel. Ze bestelt zwarte koffie; de cafeïne zal haar de dag door moeten helpen. De nacht ervoor is ze halsoverkop teruggekeerd van een toerski-

Vaste bezoeker

In het centrum van Kathmandu steekt een man in een zwart pak de straat over. Zijn naam is Rishi Pandey, hij is manager van een luxehotel in de stad. Als hij hoort dat mevrouw Hawley is overleden, staat hij zo plotseling stil dat auto's beginnen te toeteren. Hij kende haar, natúúrlijk kende hij haar: "Miss Hawley was een vaste bezoeker van mijn hotel, en van alle andere hotels waar klimmers kwamen", vertelt hij. "Ik zag die klimmers al in de lobby op haar zitten wachten. Als ze gespannen keken wist ik: straks komt mevrouw Hawley aanrijden in haar autootje. Grote mannen werden kleine jongetjes als zij binnenkwam!" Hij doet ze na: wringt met zijn handen, kromt zijn schouders naar voren, richt zijn blik naar de grond.

Dat Hawley zoveel respect afdwong bij klimmers, kwam niet door haar eigen fysieke prestaties – Hawley klom zelf niet en beschreef zichzelf in een interview eens als een echte *city girl*: voor haar geen gevriesdroogd eten, kou of ander ongemak. "Ik wil een stoel om op te zitten, een bed om in te slapen en heb mijn eten graag

'Grote mannen werden kleine jongetjes als zij binnenkwam'

gekookt." Dat zij desondanks klimmers wist te intimideren, kwam doordat ze zo doortastend te werk ging als journalist. Ze vergeleek de verschillende getuigenissen van expeditieteams om te zien of alles klopte. Als Hawley de claim van een klimmer dat hij de top had bereikt in twijfel trok, kwam de prestatie als "disputed" in de boeken te staan. Dat gebeurde onder andere bij de Nederlandse klimmer Bart Vos, die in 1984 zei dat hij de top van de Everest had bereikt. Velen twijfelden aan zijn verhaal en na overleg tussen de Nederlandse waarheidscommissie en Hawley werd de topbeklimming uit de boeken geschrapt.

Details

Tandukar vergezelde haar af en toe tijdens haar interviews. "Klimmers waren allemaal bang van haar. Of je nou Messner heette of een onbekende Spaanse alpinist was: ze vroeg door tot in detail, viel je gerust in de rede, nam geen genoegen met vage claims." Hawley bezocht de klimmers direct nadat ze in Nepal aankwamen, in hun hotel. Dat deed ze opnieuw nadat ze